

Алєйніков А.А.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ БЮРОКРАТИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ В СИСТЕМІ АДМІНІСТРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Використання бюрократичних інструментів є невід'ємною вимогою в організації управління будь-яким об'єктом. Але питання їх застосування розглянуто в різних роботах епізодично, неясний їх зв'язок з виникненням проявів бюрократизму в управлінні. Це вимагає подальшого уточнення місця бюрократичних інструментів в системі адміністративного управління підприємства, а також основних понять і категорій, пов'язаних з їх застосуванням. Без вирішення цих питань неможливо вирішувати завдання забезпечення раціонального рівня бюрократизації в управлінні підприємством, цілеспрямованого впливу на застосовування бюрократичних інструментів в системі адміністративного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд робіт, присвячених проблемі побудови системи адміністративного управління й застосування в ній бюрократичних інструментів, показує, що дана проблема розглядається як супутня й не має повного освітлення.

Мета статті. Розробка основних методичних положень з організації функціонування адміністративної системи управління підприємства з використанням бюрократичних інструментів.

Виклад основного матеріалу. Управління сучасним промисловим підприємством має особливості, які повинні враховуватися при побудові системи управління. З огляду на високий динамізм змін, що відбуваються в зовнішньому середовищі будь-якого підприємства, його підприємницькі й бізнес інтереси, мотиваційність щодо зростання доданої вартості особливо актуальним є забезпечення чіткості дій на заключній стадії реалізації будь-яких прийнятих управлінських рішень. Управління підприємством може розглядатися як результат реалізації вирішення управлінських завдань. Всю сукупність управлінських завдань у дослідженні розподілено на три види: формальні, творчі й біхеверестичні. Проведені дослідження показали, що в різному обсязі ці завдання представлені на усіх фазах управління підприємством, що вимагає використання відповідного набору інструментів для виконання управлінських робіт. Раціональність використовуваних інструментів визначається загальною результативністю управління підприємством. Під результативністю управління підприємством розуміється досягнення їм поставлених цілей і задач, виконання планових завдань.

Для досягнення мети дослідження увесь обсяг робіт з управління підприємством класифікований по двох ознаках: за часовим горизонтом управлінських робіт, що виконуються, і за зв'язком їх з кінцевим результатом виконання прийнятих рішень або управлінських робіт. Сполучення цих двох ознак дозволило виділити чотири фази управління підприємством: стратегічне довгострокове, поточне, оперативне і адміністративне управління.

Адміністративне управління є заключною фазою, що забезпечує управління виконанням робіт у реальному режимі часу на кінцевому етапі виконання прийнятих рішень або управлінських робіт.

Адміністративне управління виступає як закінчений блок управлінських робіт, що дозволяють досягти тих цілей, на які витрачені зусилля на всіх попередніх фазах управління. Цим визначається його роль у системі управління підприємством і необхідність спеціальних розробок з підвищення результативності й надійності адміністративного управління.

За результатами аналізу змісту адміністративного управління на підприємстві можна стверджувати про необхідність розгляду його як самостійної підсистеми системи управління підприємством, що забезпечує всі елементи й ресурси, пов'язані з реалізацією адміністративно-управлінських робіт. Такий підхід до вивчення адміністративного управління дозволяє систематизувати взаємозв'язок використовуваних елементів й інструментів при досягненні кінцевого результату адміністративного управління. На рис. 1 представлено елементну структуру системи адміністративного управління.

Елементна структура системи адміністративного управління включає три комплекси елементів, що дозволяють здійснювати адміністративне управління й досягати поставлених цілей. Перший комплекс – це людські ресурси. Він містить безпосередньо адміністраторів, що здійснюють адміністративне управління, і їх помічників, які виконують технічні роботи, пов'язані з адміністративним управлінням. Другий комплекс – це інструментально-ресурсна база адміністративного управління, яка включає комплекс інструментів адміністративного управління й ресурсно-технічну базу адміністративного управління, що забезпечує працездатність системи адміністративного управління. Третій комплекс – це безпосередньо комплекс виконуваних функціональних робіт адміністративного управління. Їх виконання базується на кваліфікації й знаннях адміністратора і його помічників, а також наявних у їхньому розпорядженні інструментів і ресурсів.

На основі проведеного аналізу виявлено, що результативність функціонування системи адміністративного управління багато в чому залежить від раціонального використання бюрократичних інструментів, утримання їх у межах, що відповідають місцю й ролі формальних управлінських робіт.

Використання бюрократичних інструментів у системі адміністративного управління визначається взаємодією багатьох факторів, з яких як найбільш значимі варто виділити розмір підприємства, використовувану систему комунікацій, рівень стандартизації виконання функціональних робіт, освіта управлінського персоналу, рівень централізації прийняття рішень, стан внутрішньо-правової бази й низку інших.

Проведене дослідження факторів, що визначають використання бюрократичних інструментів, дозволило виділити найбільш значимі, які мають обов'язково враховуватися при використанні бюрократичних інструментів. З огляду на різноманіття факторів, складний характер їх впливу й значимість бюрократичних інструментів при побудові адміністративної системи управління доцільним є формування спеціального механізму, що є інструментом управління застосуванням всієї сукупності бюрократичних інструментів. Цей механізм має будуватися з урахуванням виявлених факторів, що визначають результативність використання бюрократичних інструментів, й спиратися на тлумачення основних категорій бюрократії.

Розуміння цих категорій впливає на раціональність застосування бюрократичних інструментів у системі адміністративного управління. До таких категорій віднесені: бюрократія, бюрократизм, бюрократизація, бюрократичні інструменти. Проведений аналіз різних визначень цих категорій, представлених у довідковій і науковій літературі, вивчення змісту цих категорій дозволило сформулювати власний погляд на сутність кожної з них.

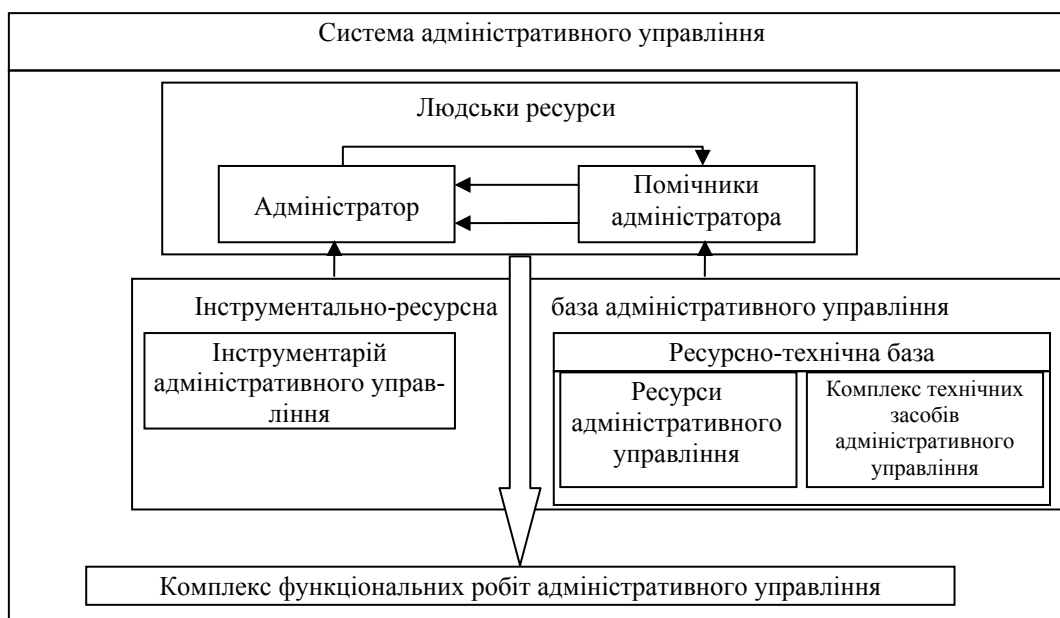

Рис. 1. Елементна структура системи адміністративного управління

Під бюрократією розуміється явище, що визначає домінування формальних ознак підприємства над змістом процесів, що в ньому відбуваються. Бюрократизація припускає статичність відносин, що виникають на підприємстві, через жорсткий формальний розподіл взаємодії елементів, яких вона стосується.

Під бюрократизмом розуміється такий рівень використання бюрократії в управлінні, при якому форма управління домінує над змістом виконуваних робіт, що приводить до вихолощування сутності цих робіт.

Бюрократизація ж розглядається як процес формалізації управління у межах системи адміністративного управління підприємства, здійснюваний за допомогою бюрократичних інструментів, формальних процедур спрямованих на виконання управлінських робіт, забезпечення детермінованого поведіння управлінського персоналу й зниження трудомісткості управлінських робіт.

Представлене визначення цих категорій показує, що без урахування їх впливу на управління підприємством домогтися його результативності складно, тому що виникають додаткові труднощі через бюрократизацію управлінських робіт. Розглянута сутність цих категорій показує, що без цілеспрямованого контролю в управлінні неминучим є виникнення проблем у функціонуванні системи управління через статичність бюрократичних форм. Це означає, що формалізовані відносини в системі управління будуть вступати у протиріччя із цією системою й без контролю за проявленням бюрократизму в управлінні, відповідності форми і змісту виконуваних робіт, неминучі проблеми у функціонуванні системи управління.

У визначенні бюрократизації більшу роль грає поняття бюрократичних інструментів. Це саме ті інструменти, за допомогою яких і реалізується адміністративне управління, здійснюється процес бюрократизації адміністративного управління. Бюрократичні інструменти, як поняття не мають однозначного тлумачення у спеціальній літературі.

Виходячи з розглянутої сутності бюрократизму, його впливу на функціонування системи адміністративного управління, необхідно визначитися з розумінням бюрократичних інструментів управління, тому що саме через них реалізується позитивний і негативний вплив бюрократизації в управлінні.

Для визначення розуміння бюрократичних інструментів був проведений спеціальний семантичний аналіз, що узагальнює думки й погляди різних авторів. На підставі цього аналізу бюрократичні інструменти розглядаються в такий спосіб.

Бюрократичні інструменти – це сукупність різноманітних способів, що дозволяють створити ідеальну систему адміністративного управління підприємством, у якій виконуються стандартні, рутинні роботи й формальні процедури. Бюрократичні інструменти дозволяють проектувати ідеальну систему адміністратив-

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ БЮРОКРАТИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ В СИСТЕМІ АДМІНІСТРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВА

ного управління підприємством. Набір таких способів трактується по різному, але пропонується така систематизація бюрократичних інструментів (рис. 2).

Як видно із представленої схеми, систематизація бюрократичних інструментів виконана виходячи з розуміння їх сутності й значення. Вони є основою формування організаційно-нормативного середовища усередині підприємства, що визначає формальні правила поведінки виконавців.

Раціональність використання бюрократичних інструментів залежить від співвідношення формальної й творчої складової у змісті виконуваних робіт з адміністративного управління. Обсяг використання формальних управлінських робіт у загальній сукупності визначає рівень бюрократизації. Рівень бюрократизації – це міра (ступінь) формалізації управлінських робіт, що забезпечує певне співвідношення їх форми та змісту. Для управління використанням бюрократичних інструментів необхідно мати можливість оцінити стан бюрократизації в системі адміністративного управління.

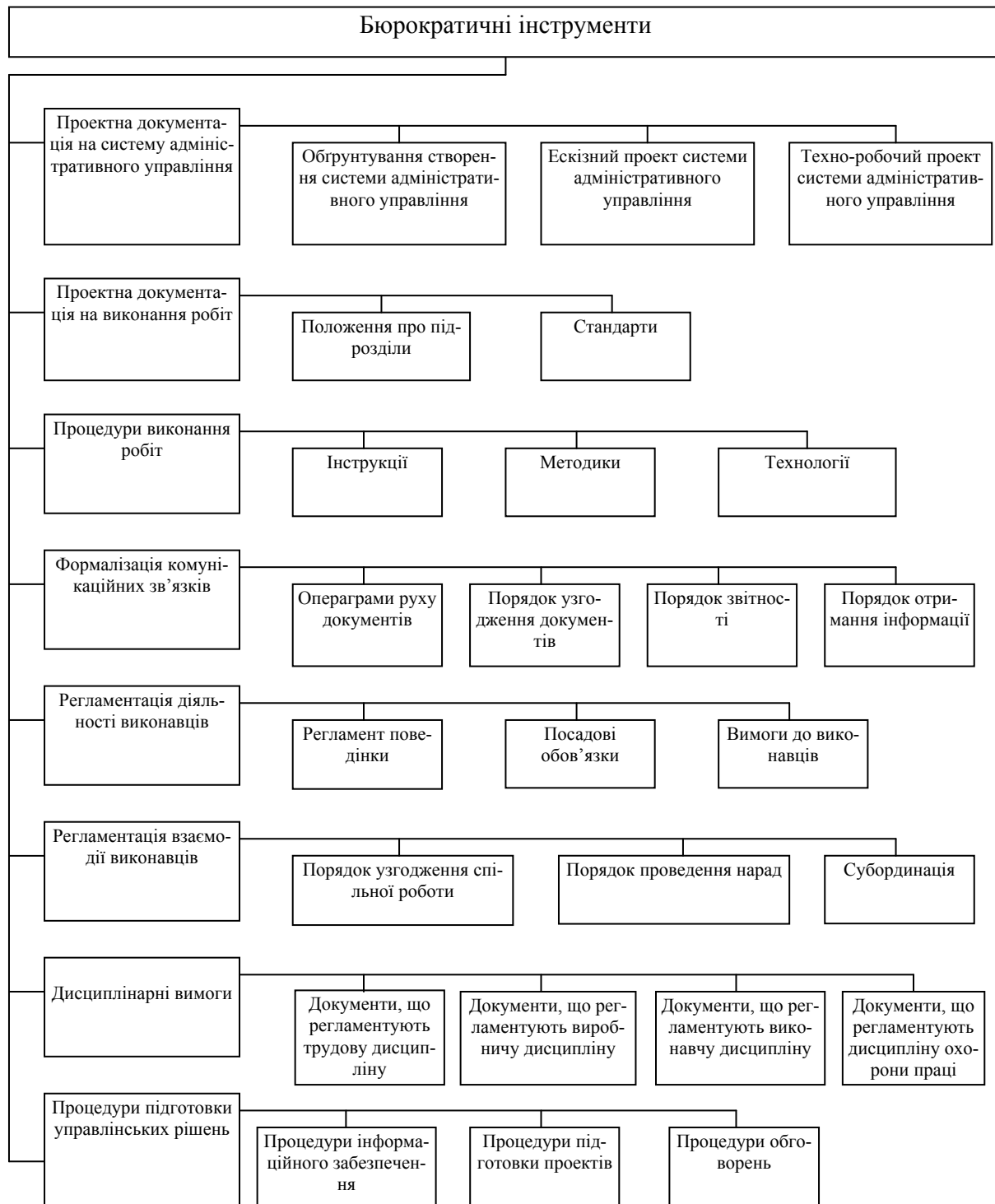

Рис. 2. Систематизація бюрократичних інструментів

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження основних бюрократичних категорій, що використовуються в системі адміністративного управління підприємства, показали, що бюрократизація управління у своїй основі має багато раціонального для досягнення результативного управління. Якщо процес бюрократизації не контролювати й не управляти їм, то можливі ситуації надмірного або недостатнього використання бюрократичних інструментів, що істотно ускладнює управління будь-яким підприємством. Для управління використанням бюрократичних інструментів необхідно мати можливість оцінити стан бюрократизації на підприємстві в цілому й у системі адміністративного управління в тому числі для того, щоб вчасно виявляти диспропорції у застосуванні бюрократичних інструментів у процесі бюрократизації управління. Для цього необхідна розробка спеціальної методики, що дозволяє спостерігати й контролювати даний процес.

Джерела та література

1. Василенко И. А. Административно-государственное управление в странах Запада: США, Великобритания, Франция, Германия: Учеб. пособие. 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Логос, 2000. – 200 с.
2. Герберт А., Саймон Г. Административна поведінка: Дослідження процесів прийняття рішень в організаціях, що виконують адміністративні функції: Пер. з англ. Вид. переробл. і доп. – К.: АртЕк, 2001. – 392 с.
3. Ильин А.И. Управление предприятием /Общ. ред. М.И. Плотницкого, А.С. Головачева – Минск: Высшая школа, 1997. – 348 с.
4. Круглова Н.Ю. Хозяйственное право. – М.: Русская деловая литература, 1997. – 608 с.
5. Курочкін А.С. Керування підприємством. – К.: МАУП, 1998. – 412 с.
6. Новіков Б. В., Сініюк Г. Ф., Круш П. В. Основи адміністративного менеджменту: Навч. посіб. – К.: ЦНД, 2004. – 560 с.
7. Платонов С.В., Третьяк В.И., Черкасов В.В. Искусство управленческой деятельности. – К.: Либра, 1996. – 414 с.
8. Пономаренко О.І. Системні методи в економіці, менеджменті, бізнесі. – К.: Україна, 1995. – 321 с.
9. Чернявський А.Д. Організація керування: Навч. посіб. – К.: МАУП, 1998. – 324 с.

Бондарь А.П., Кривчун Л.К.

ИЗМЕНЕНИЕ ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ РАСШИРЕНИЯ ЕС

Постановка проблемы и связь с научными программами. В современных условиях отличается актуальностью вопрос об изменениях торгово-экономических отношениях Украины в контексте расширения ЕС. Исследованию экономических и социальных последствий для Украины в результате такого расширения и посвящена данная статья. Работа выполнена в соответствии с планом научно-исследовательских работ кафедр финансов и банковского дела КЭИ КНЭУ.

Цель исследования: уточнение отдельных теоретических положений евроинтеграционных процессов Украины и обоснование направлений их дальнейшего развития.

Состояние с публикациями по этой проблеме. Развитием Евроинтеграционных процессов Украины посвятили свои работы отечественные и иностранные специалисты, ученые и практики, в частности, Немиря Г.М., Кравчук И.В., Либанова Е.М., Лавренчук А.А., Кухарская Н., Борко Ю., Шнайдер К., Брюкер Г. и другие. Однако, вопросы, связанные с влиянием расширения ЕС на торгово-экономические отношения Украины изучены не достаточно.

Содержание статьи: Началом экономической и политической интеграции Европы считается подписанный 18 апреля 1951 года Парижский договор, который основал Европейское объединение угля и стали (ЕОУС). В 1957 году в результате подписания Римского договора появилось Европейское экономическое сообщество (ЕЭС), которое в 1992 году в соответствии с Маастрихтским договором превратилось в Европейский Союз [1, 16].

Более 10 лет ЕС и Украина имеют очень тесные отношения. За это время Украина стала важным партнером ЕС, а ЕС – наибольшим донором Украины. ЕС является лидером по объему технической помощи Украине. С 1991 года ЕС выделил нашему государству свыше 1,2 млрд. евро. За этот период в рамках программы технической помощи Украине было профинансировано свыше 1000 проектов. В настоящее время на стадии реализации находятся еще 400 проектов (программа преодоления последствий Чернобыльской катастрофы; программа преодоления топливного дефицита; программа «Пан-европейские транспортные коридоры; программа «Черное море» и другие) [5, с. 100].

Отношения между ЕС и Украиной строятся на основе Соглашения о партнерстве и сотрудничестве (СПС), которое было подписано в 1994 году и вступило в силу в 1998 году. С целью установления стратегического партнерства между сторонами на основе СПС, в 1999 году в Хельсинки была утверждена общая стратегия ЕС по отношению к Украине и Стратегия Украины по отношению к Европейской интеграции. Она имеет три основные цели:

1. Поддержка процесса перехода к демократии и рыночной экономике в Украине.
2. Разрешение совместных проблем Европейского континента (стабильность и безопасность в Европе, защита окружающей среды, энергетика и ядерная безопасность).